

Odšla je

VIDA KOVAČIČ,

mag. farm., spec. med. biokem.

(8.6.1920 - 15.6.2016)

Pol leta po smrti kolegice Brede Pirc je sklenila življenjsko pot še druga seniorka iz vrst slovenskih medicinskih biokemikov, spoštovana **Vida Kovačič, mag. farm.,** iz Celja. Upokojena predstojnica tretjega največjega bolnišničnega laboratorija pri nas je dopolnila častitljivih 96 let.

Zibelka ji je tekla v Mariboru. Tu se je tudi šolala do konca nižje gimnazije, višjo pa je obiskovala na Ptuju. Po veliki maturi se je 1939 vpisala za študij farmacije na filozofski fakulteti Vseučilišča v Zagrebu. Po dveh letnikih je v negotovih vojnih razmerah za nekaj časa nehala študirati, ustvarila si je družino. Med 1946-1948 je bila študentka tretjega in četrtega letnika farmacije. Kot absolventka si je pridobivala strokovne izkušnje v Mestni lekarni v Celju (vse zaposlitve so se v tedanjem času dodeljevale z dekreti). Diplomirala je 8. maja 1953 in dobila naziv diplomirana farmacevtka. Opravila je še predpisani staž in bila prvega februarja 1954 nastavljena v laboratoriju Splošne bolnišnice Celje.

Pridružila se je pionirki te dejavnosti v bolnišnici dr. Stani Štraus, por. Bračko. Ta je kot sekundarij na internem oddelku pričela 1948. leta uvajati hematološke, urinske in prve biokemične laboratorijske preiskave, leto kasneje (aprila 1949) pa je [po zapisu dr. Cvetke Krk (1), mag. farm.] prevzela vodenje laboratorija in transfuzijske postaje v treh zasilno prirejenih in opremljenih prostorih (odstopil jih je interni oddelek). Kot honorarni sodelavec je v popoldanskem času prihajal v bolnišnico Bogomir Slapar, univ. dipl. inž. kem., soustanovitelj živilsko-kemičnega laboratorija v Celju, in v bolnišničnem laboratoriju uvajal kliničnokemične analize. Leta 1953 je Centralni laboratorij dobil nove prostore, kjer je bilo lažje urediti ločena delovna mesta za urinske, hematološke, biokemične in priročne bakteriološke preiskave (te so opravljali do leta 1958).

Raznovrstnost preiskav in njihovo število sta se hitro množila. Da bi zmanjšali preveliko obremenitev dr. Štrausove, so se odločili za spremembe. Od prvega aprila

1962 se je ona posvečala transfuzijski službi ter strokovno vodila hematološki laboratorij. Predstojnica Centralnega laboratorija pa je postala magistra Kovačič. Ob vedno novih in vse številčnejših analizah si je magistra naslednjih 20 let prizadevala za primerne delovne prostore, boljšo opremo, sodobne delovne pripomočke, več osebja, pravilno šolanega in usposobljenega. Do sodelavcev v laboratorijskem kolektivu je bila zelo odprta, spodbujala jih je k strokovnemu izpopolnjevanju in podiplomskemu nadaljevanju študija. Tako je diplomantko zagrebške farmacevtske fakultete Cvetko Krk, zaposleno v celjski bolnišnici od 1965, poslala na nekajmesečno izpopolnjevanje v Ljubljano, kasneje tudi v tujino. Kot predstojnica je podprla odločitev kolegice Krk, da vpiše podiplomski študij v Zagrebu, nato s poglobljenim raziskovalnim delom pripravi doktorsko disertacijo na Univerzi v Ljubljani (mag. sc. je postala 1970, doktorirala pa 1977). Laboratorij je vidno napredoval in pridobival ugled v matični ustanovi in v slovenskem prostoru, saj so v njem zavzeto vpeljevali in razvijali nove metode po najboljših domačih in tujih vzorih. Leta 1968 so bili Centralnemu laboratoriju dodeljeni še prostori v pritličju nekdanjega materinskega doma. Tja so čez eno leto namestili vso biokemijo, hematologija je ostala na prejšnjem mestu. Centralni laboratorij si je s tem precej povečal delovne površine, bil pa je razdeljen med dve lokaciji. V letu 1974 se je Centralnemu laboratoriju priključil oddelčni laboratorij s kirurškega oddelka, koagulacijski laboratorij pa je postal del internega oddelka.

Začelo se je živahno leto 1977. Spremembe in novosti so se kar vrstile. Centralni laboratorij je dobil prvi avtomatski analizator za biokemične preiskave. Žal pa še več let niso prišli do (pol)avtomatskega števca za hematološki laboratorij.

Zaradi novosti v samoupravni zakonodaji je tistega leta prišlo do več organizacijskih sprememb. Centralnemu laboratoriju so se priključili še trije oddelčni laboratoriji. Novi, povečani oddelek (ali enoto) pod vodstvom magistre Kovačič so poimenovali Laboratorij splošne in specialne dejavnosti. Postal je sestavni del temeljne organizacije združenega dela, imenovane Center laboratorijske službe. Ta je spadal v sestavljeno organizacijo Združeni zdravstveni zavodi Celje, ti pa se kasneje preimenujejo v delovno organizacijo Zdravstveni center Celje. Prva direktorica Centra laboratorijske službe je postala Tanja Novaković, mag. farm. Na tem mestu jo je 1982 nasledila dr. Cvetka Krk; ona je hkrati postala tudi predstojnica enote Laboratorij splošne in specialne dejavnosti, ker se je magistra Kovačič upokojila.

Leta 1982 je Vida Kovačič še dočakala selitev dotlej ločenih delov laboratorija v novo paviljonsko zgradbo. [Laboratorijska služba naj bi bila v njej delovala, dokler ne bi bila zgrajena in usposobljena nova bolnišnična stavba. V prostore, kjer je laboratorij še danes, so se lahko preselil šele 1992, vmes pa po uničujoči poplavi v Celju 1990 delovali na več najetih mestih, tudi zunaj bolnišničnega kompleksa.]

Še nekaj podrobnosti iz delovnega obdobja magistre Kovačič. Februarja 1971 (2) je opravila specialistični izpit iz medicinske biokemije. Medtem ko je sekciji medicinskih biokemikov pri Slovenskem farmacevtskem društvu (SFD) predsedoval prof. dr. Ivan Malešič (1973-1975-1977), so pričeli pripravljati strokovne sestanke za člane iz cele Slovenije tudi v krajih zunaj Ljubljane. Za to nalogo se je po Mariboru in Golniku 1974 prijavil še celjski bolnišnični laboratorij in kot gosta povabil prof. dr. Krešimirja Lipovca (1934-2004) iz Zagreba. Šestega januarja 1975 smo poslušali njegovo predavanje »o biokemijskih preiskavah pri odkrivanju in potrditvi prirojenih metaboličnih napak«. Vida Kovačič je bila članica Strokovnega kolegija kliničnih in biokemičnih laboratorijev SR Slovenije v prvem mandatu (1977-1981). Konec 1981 smo slovesno obhajali dve desetletji delovanja sekcije medicinskih biokemikov pri SFD in prikazali dotedanje uspehe v stroki. Kolegica Kovačič je bila takrat med prejemniki društvenega priznanja »za 20-letno uspešno sodelovanje« (3). Kot udeleženska prvega sestanka sekcije je ob 50-letnici tega dogodka, decembra 2011, dobila spominsko plaketo (4, 5). Veseli me, da sem ji lahko odnesla to priznanje na njen dom v Celje in se z njo zadržala v prijetnem pogovoru.

Magistra Kovačič je sklenila svojo službeno pot septembra 1982. Upokojila se je, da je lahko pomagala oboleli hčerki in njeni družini na Dunaju. A bolezen je bila močnejša. Spet se je zgodila nerazumna in usodna napaka v naravnem redu, ko je morala mati stati ob grobu svojega otroka. Več kot deset let je upokojena magistra Vida nato živela pri osiroteli hčerkinini družini in njenim članom pomagala po najboljših močeh. Potem se je vrnila v Celje in skušala čim dlje ohraniti samostojnost. Proti koncu pa so jo bolezenske težave prisilile, da je poiskala zavetje in oskrbo v Martini hiši na Jožefovem hribu v Celju. Sedaj počiva na celjskem pokopališču. Dr. Cvetka Krk je svojo nekdanjo predstojnico, nato upokojenko, nazadnje bolnico vsa leta redno in pogosto obiskovala, ji bila v tolažbo in oporo do zadnjega trenutka. Z dejavno skrbjo in pomočjo je kolegica Cvetka potrjevala svojo zvestobo in naklonjenost dragi osebi, s katero jo je dolgo povezovala skupna poklicna pot.

Delo magistre Vide Kovačič je vtakano v razvoj celjske bolnišnice. V njenem službenem obdobju se je že pričelo uveljavljati spoznanje, da je laboratorijska diagnostika pri sodobnem zdravljenju nenadomestljiva. Ker je vedno primanjkovalo sredstev, je bilo spet in spet potrebno premagovati neskladje med strokovnimi željami in potrebami ter možnostmi. Stroka je napredovala zaradi vztrajnosti, iznajdljivosti in osebnega prizadevanja najbolj osveščenih zaposlenih, med njimi tudi požrtvovalne magistre Vide Kovačič.

Zahvaljujem se gospe Mariji Črepinšek iz kadrovske službe Splošne bolnišnice Celje in kolegici dr. Cvetki Krk, mag. farm., za res učinkovito pomoč pri pisanju tega besedila.

Literatura:

1. Krk C. Laboratorijska služba. V: Zbornik o razvoju zdravstva na Celjskem od leta 1953-1985. Ur. Četina J. in sod. Celje, 1985: 275-281
2. Novi specialisti. Farm Vestn 1971; XXII (1-4): 93
3. Arhiv društva SZKKLM, Ljubljana, Dunajska 22
4. Žemva M. Zapisnik s 1. delovnega sestanka Sekcije za medicinsko biokemijo 2.10.1961. Farm Vestn 1962; XIII (3-6): 115-116
5. SZKK, Društvena priznanja 2004-2012. Ljubljana, 2012: 72

Marta Kramberger